

# Մ Ա Յ Ր Ը

Գիւղը կարծես տենդէ բռնուած էր այն առտուն։ Ժամտունին կռնակէն մինչև մօտակայ անտառի երկարող ճամբուն մէջտեղուանքը քաղքի կառք մը տեսնուած էր, և ամեն մարդ գործը ձգած դէպի այն կողմ կը փութար։ Կառք՝ գրեթէ բնաւ չէր եկած մեր գիւղը, որուն չորս կողմի խաչաձև ճամբաները ծանր ու կոշտ սալերու անիւներէն միայն ակօսուած էին։

Աչնան մէջ էինք, սեպտեմբերի խոնաւ առտու մը, թէև դալկոտ արևով մը ողողուած։ Գիւղը ամբողջ ժամտունին շուրջը խռնուած էր ու կը սպասէր կառքին, անհամբեր անշափ, որչափ որ պիտի ըլլար հետաքրքրական կենդանիի մը կամ աճալարարի մը գալուստին համար։ Պզտիկ լաճերը ընդառաջ վազած էին և ճամբուն երկու կողմերը սրաշարած, սաղաշէլի օստնումներով կը ջանային գլել ձիերուն արշաւասոյր ընթացքը։ Մէկ քանին՝ գգակնին վեր կը նետէին իբր ուրախութեան գերագոյն արտայայտութիւն մը, պոռալով, սուլելով ու կառքին մէջինները ծաղրելով։

Վերջապէս կառքը հասաւ ու ժամտունին կռնակէն կոր չըջանակ մը գծելով գնաց կեցաւ կեդրոնի պզտիկ հրապարակին վրայ։ Երեք հոգի կային մէջը, գիւղին Րէսը, հոկտեմբեր, 1903.

սպասուհի մը և աղուոր հագուած կին մը: Երեքը մէկ Ռէսին տունը ուղղուեցան: Աղուոր հագած կինը նիհար էր սօսիի մը բունին պէս ու կը հաղար: Գիւղացիները իսկոյն պարապ կառքին շուրջը բօլորուեցան, անոր ամեն մէկ մասը ուշադրութեամբ զննելով, շօշափելով, և յարգումներ ուղղելով կառապանին՝ որ առանց պատասխան մը տալու եկած ճամբէն մեկնեցաւ, լաճերու խումբը ետին ձգած:

Գիւղէն ոչ ոք բան մը հասկցած էր: Իրիկուան միայն ամէն մարդ գիտցաւ թէ ո՞վ էր աղուոր հագուած կինը, և թէ ինչո՞ւ զայն մեր գիւղը բերած էին:

Թոքախտաւոր ու տակաւին հաղիւ տասը տմուան ամուսնացած, կրակին մօտ դրուած մօմի մը պէս ծիւրեր, հալեր էր քաղքին մէջ ուր կը բնակէին: Բժիշկները դատապարտեր էին զինքը, և ամուսինը, — ինքնին անձնասէր, — աւելի փորձանքէ մը աղատելու համար բռներ մեր գիւղը զրկեր էր խեղճ կինը, հաւտացընելով որ առողջ ու գեղեցիկ օդ մը պիտի կրնայ բարելար ազդեցութիւն մը ունենալ իր առողջական վիճակին վրայ:

Իրապէս ալ գէշ չէր մեր գիւղը: Հսկայ սարի մը կուշտին տուած ինքզինքը, հովանուտ մարմանդներու մէջ կղզիացած կայք մըն էր, երկու կողմերէն խիտ ու տարածուն անտառով ըմ եղերուած: Անտառին դէմ, ուղտի մը սապատներուն պէս, բլրակներու ամբողջ շարք մը երկարած էր, որոնցմէ պղտիկ առուակ մը՝ կայծակի սուր բեկբեկումներով մինչև մեր գիւղը կ'երկննար:

Գիւղին աւմէնէն աղուոր հրապոյրն էր այդ առուակը որ մեզմէ անդին՝ կ'երթար կորսուիլ շատ վարերը, ընդարձակ դաշտի մը ճահիճներուն մէջ, ուր շատ հեղ կ'երթայինք վայրի բաղեր որսալու: Վերջին հանգրուանըն էր ատիկա: Ճահիճներուն մօտ իր պըրտա ու գըլաւիչ գելգելը կը խեղդուէր հեռաւոր տեղերէ բղետղ գետի մը աղմուկէն, ու կը խեղդուէր այնչափ շուտ որ

իր հոգեվարքի հծծիւնն անգամ չէինք լսել: Գետը՝ հսկայ թաւալումէ մը ծնած ամեհի կոհակներով կը գրկէր զայն պղտիկ ջրվէժի մը կատարէն ու դիւային վայրէջքով մը լօռուտ ժայռերն ի վար կը թաւալէր՝ իր տիտանի խոխոյին մէջ ամէն ձայն, ամէն աղմուկ խեղ-դելով: Գիշակեր վայրագ թռչուն մը կարծես որ ճանկը ինկած ճնճղուկներուն հեծեծանքը չուզէր լսել և ա-նոնցմէ ուժով կը կրկնայ, թերեւս խղճահարութեան պէս բան մը չը զգալու համար: Եւ այդպէս, մեր պըղ-տիկ առուակը կուլ տուած, օձի գլտորումով մը գետը կ'երակաւորուէր շրջակայ հովիտներուն մէջ, վայրի, մահատու համբոյրներու տակ սպաններով բոլոր այն բոյ-սերն ու մարդարտածաղիկները որոնք իր եղերքներուն վրայ կը բուսնէին:

Ասոնցմէ զատ, տակաւին զմայելի պարտէզներու հրապոյրն ալ կար մեր գիւղին մէջ, որուն վրայ ամա-ռը հրաշալի արևի մը ոսկեսար շուրերը կ'իջնէին, և ուր ձմեռուան հովը՝ անտառին ծառերէն մազուելէ ետքը մ'իայն կը հասնէր վճիռ ու անապակ, անմիջապէս ան-դին ալիւուն հեքով մը հասնելու համար սարին կուշ-տըն ի վեր:

Այդ աղուոր դիրքն ու օգը սակայն, յայտնի էր որ շատ զգալի օգուտ մը չը պիտի ունենային խեղճ կնոջ: Հիւանդութիւնը, — ինչպէս Ռէսը հաւատտեց, — շատ յա-ռաջացած էր: Մինակը չէր կրնար ինքզինքը ոտքի վրայ բռնել, այնչափ ծիւրած էր մարմինը: Անջիդ էակ մը՝ որ զսպանակը կոտրած ժամացոյցի մը պէս շարժուելու պէտք ունէր կեանքի նշան մը ցոյց տալու համար: Ռէ-սը որ կնոջ ամուսնին հետ գործ կ'ընէր, բաւական մեծ-կակ գումարի մը փոխարէն հաւանած էր հիւանդը ընդունիլ իր տունը, ուր մինակ կ'ապրէր իրեն պէս տարէց կնոջ մը հետ:

Երկու օր վերջը կառքը նորէն գիւղ եկաւ, բերե-լով կնոջ ամուսինն ու բժիշկը որոնք հաղիւ կէս ժամու-չափ մնացին: Ամուսինը գէր մարդ մըն էր, կատա-

բեալ ճարպի կոյտ մը, որ գիւղին մէջ կոչա՝ գրեթէ անասնական բնաւորութեան տէր մէկու մը տալաւորութիւնը թողուց։ Բժիշկը միայն սենեակին դիւրքը քննելու եկած էր, հետը բերելով գինեգոյն հեղուկով լեցուած քանի մը սրուակ, որոնց պարունակութեան համար Ռէսը կըտէր թէ շատ լեղի համ մը ունի։ Մտիջուր միայն կու տային հիւանդին, և քիչ մըն ալ մածուն, գիւղի այն անարատ մածունը որ պանիրի պէս կրնայ շերտուիլ դանակով։

Շաբաթ մը անցաւ, ու ոչ ոք այցելեց հիւանդին։ Ռէսը միայն մէկ երկու հեղ քաղաք իջաւ, ամէն անգամուն ալ հետը լեցուն սակաւ մը բերելով։ Թէև մարդ չէր գիտեր Ռէսին երթեկերուն պատճառը, բայց գիւղին մէջ կարգ մը նոր բաներ իմացուած էին հիւանդին վրայ։ Գիւղի մարդիկը միշտ հետաքրքիր կ'ըլլան, որովհետև այն միօրինակ ու սահմանափակ կեանքին մէջ զոր կ'ապրին, ամենէն աննշան իրողութիւններն իսկ շատ մեծ խնդիրներ կ'երևան իրենց։

Այսպէս, լսած էին թէ հիւանդը գիւղ բերուելէն հազիւ ամիս մը առաջ մանչ զաւակ մը ունեցած էր, թէ բժիշկները պատւիրած էին որ ստնտուի մը յանձնուի նորածինը՝ որպէսզի ան ալ չը պլլուի մահացու հիւանդութենէն, և թէ խեղճ կինը շարունակ իր զաւակը կը խնդրէր, շարունակ կու լար իր զաւկին համար ու բնաւ չէր ուզեր համոզուիլ թէ մօր մը գրկը կրնայ երբէք մահուան անկողին մը ըլլալ իր զաւկին համար։

Այս պարագան, գիւղին մանաւանդ կիներուն քով ահագին համակրութիւն մը արթնցուցած էր հիւանդին նկատմամբ։ Ամէնքն ալ մայր եղած էին վերջապէս, ու գիտէին թէ որչափ դժուար է զաւկի մը, առջինեկ ու միակ զաւկի մը տեսքէն զրկուիլ։ Եւ որքան ալ ցաւագին էին այդ զրկման պարագաները — Մայր մը որ ի բնէ կոչուած էր իր կաթովն ու գուրգուրանքով

գիեցնել իր զաւակը, մայր մը որ իր գորովն ու սէրը անհրաժեշտ պէտք է նկատէր իր զաւակին համար, ստիպուած էր համոզուիլ որ այն կաթն ու գորովը որոնցմով կ'ուզէր գիեցնել իր զաւակը, պարզապէս մահատու պիտի ըլլային, պարզապէս թոյներ և ամէնէն ալ անկարեկիր թոյներէն: Ո՛չ իր գուրգուրանքը օգուտ մը պիտի ունենար տղուն, ոչ ալ իր սէրը: Թոյն, միշտ թոյն: Պզտիկ փայփայանքէ մը վախ կար որ աղան պլշկի, նոյն իսկ ամենաթեթեւ համբոյրէն կրնար ըլլալ որ տըղան վարակուի: Մահուան պատուաստներ միայն պիտի ըլլային ագոնք:

Քաղքին մէջ, բոլոր ասոնց մասին իզո՛ւր աշխատած էին զինքը համոզել: Մայր մը երբ պիտի կրնար արդէն այդ համոզումը գոյացնել: Համակերպած էր գիւղ երթալու գաղափարին, պայման դնելով սակայն որ աղան բերեն քիչ ետքը: Խոստացած էին ան ատեն, ու խեղճ կինը գիւղ նետելէ վերջ ոչ ոք ուզած էր տըրուած խոստումը բռնել: Բժիշկը, գիւղ եկած ատենն ալ ամուսնին հետ շատ աշխատած էր որ կինը համակերպեցնէ զաւակը չը տեսնելու գաղափարին, բայց անօգուտ տեղը:

Եւ յայտնի էր որ Րէսը այդ պատճառաւ միայն քաղաք իջած էր:

Ամբողջ շաբաթներ անցան և բժիշկը հագիւ երկու անգամ գիւղ եկաւ: Վերջին անգամուն կնոջ ամուսինն ալ հետն էր: Հիւանդը երթալով կը գէշնար: Րէսին կինը, — չար ջատուկ մը զոր ոչ ոք կը սիրէր գիւղին մէջ, և որ իր կարգին ոչ մէկուն երես կու տար, — տանը անցքերէն բան մը դուրս չէր հաներ: Հիւանդին հետ եկած սպասուհին ալ բան մը չէր ըսեր: Կերեայ որ այդպէս պատւիրած էին: Րէսը միայն երբեմն-երբեմն տեղեկութիւններ կը հաղորդէր գիւղին սրճարանին մէջ, ուր մարդիկ կը հաւաքուէին ամէն իրիկուն, օրուան աշխատանքին յօգնութիւնը քամելու:

Ամուսնին եկած օրը վերջնական որոշում մը տուին: Կինը մեռնելու մօտ էր: Դալէն ի վեր ոչ թէ միայն չէր իջած անկողնէն, այլ նոյնիսկ շարժում մը անգամ չէր կրնար ընել: Հագիւ երկու-երեք շաբաթ ալ կ'ապրի, ըսած էր բժիշկը: Աղօր վրայ որոշած էին զաւակը բերել: Երեք շաբաթը կերպով մը պիտի անցնէր վերջապէս: Ամէն զգուշութիւն ձեռք առնելով, կրնային այդչափ ատենուան մը համար տղան գիւղ զրկել:

Ու բերին ալ: Կիրակի առտու մըն էր, ձմեռուան մօտ, և սոսկալի անձրև մը կու գար: Կառքը նորէն գիւղ մտաւ բժիշկին և գիրուկ ու կարմրերես ստնտուի մը հետ, որուն գիրկը նորածինը կորսուած էր մուշտակներու կոյտի մը մէջ: Բժիշկը ստնտուն անձամբ տարաւ հիւանդին տունը հարկ եղած պատւէրները տալու համար և անմիջապէս մեկնեցաւ:

Նոյն օրն իսկ տղուն և ստնտուին համար առանձին սենեակ մը յատկացուցին տանը մէջ: Ստնտուն, կաղամբի պէս կլորիկ կին մը ու տակաւին շատ երիտասարդ, օրը երկու հեղ, առտուն և իրիկունը, տղան հիւանդին սենեակը կը տանէր առանց անկողնին շատ մօտեցնելու, և քանի մը վայրկեան մնալէ վերջ դուրս կը հանէր: Այդպէս հրահանգ տրուած էր իրեն, և կըսէին թէ, հակառակ խեղճ հիւանդ կնոյ խնդրանքին ու լացերուն՝ որոշուած սահմանէն անդին չէր անցներ տղան:

Այդպիսով, գրեթէ անզգալաբար անցաւ երեք շաբաթը, բայց հիւանդը փոխանակ մեռնելու, սկսած էր աղէկնալ: Նոյնիսկ երկու անգամ վար իջած էր անկողնէն՝ զաւակին աւելի մօտը երթալու համար, բայց ստնտուն իսկոյն փախցուցած էր տղան: Առտու մը բժիշկը այցելեց ու քննեց հիւանդը, և կերակուրի մասին պատւէրներ տալով մեկնեցաւ: Երկու օր վերջ կնոյ աւուսինն ալ գիւղ եկաւ իրար անցած մարդու հապճէպով մը: Յոյսը օգը ելած էր: Հիւանդը երթալով կ'ուժոյնար: Դէմքը քիչ մը գոյն առած էր, թէև ձմե-

ռուան վերջալոյսին պէս դալկոտ տակաւին, և ամէն օր բաց պատուհանէ մը դուրսի ցուրտ, բայց առողջ, կենսատու օդը կը ծծէր հեշտանքով:

Կը տեսնէինք զինքը շատ հեղ, մեղամաղձոտ նայուածք մը թարթած պատուհանէն դուրս, պարտէզին ածուներուն վրայ և կամ ուրիշ տեղ մը: Փոթորկոտ ծովուն մէջ, պզտիկ խլեակի մը վրայ մնացող նաւաբեկեալի մը նայուածքն էր ատիկա, մոլորուն նայուածք մը զոր յոյսի ցոլք մը չը պիտի ողջունէր բնաւ: Երբեմն կ'իններ իր աշուըներուն տակ անխորհրդաբար կը համբուրէին իրենց զաւակները, մեծ մասամբ նորածին, և անանկ կուշտ համբոյրներով որոնք մինչև հեռուները արձագանգ կու տային: Կը զգայինք որ հիւանդը կը տխրէր, մտածելով անշուշտ իր զաւկին վրայ զոր այնչափ վայրագօրէն հեռու կը պահէին իրմէ: Թերևս կը մտածէր թէ այդ գեղջուկ մայրերը, հակառակ իրենց խեղճութեան, շատ աւելի հարուստ, շատ աւելի երջանիկ էին իրմէ, ամէն մէկը տէր անուշ ու կայտառ զաւկներու, անխոխարինելի գանձերու:

Ու բնական է կը նախանձէր տեսնելով որ անոնք կը սիրեն իրենց զաւկները, կը շոյեն զանոնք ու կը խնամեն, կը պաշտպանեն: Ի՞նչը ինչու չը կարենար նոյնը ընել իր զաւկին համար: Ինք ալ միեւնոյն իրաւունքը չ'ունէր անոր վրայ: Ինք ալ իր կոտտանքովն ու ցաւովը չէր արգանդած զայն: Հաւերն իսկ որոնք իրենց ձագերը կը մեծցնէին աշուըներուն տակ, հարկաւ նոյն նախանձը կ'առթէին իրեն: Չէ՞ մի որ անոնք ալ ուղածնուն պէս կրնային սիրել ու գգուել իրենց պզտիկները, անոց կեր պատրաստել, և ի հարկին զանոնք պաշտպանել թւատարած ուրուի մը սպառնալից ճախրանքին դէմ:

Չորս դին, բնութեան ամէն մէկ անկիւնը նոյն տեսարանն է որ կը կրկնուէր տարբեր դրուագներով: Հոս կով մը իր հորթուկը կը գիեցնէր, անդին ոչխարներ՝ որոնք իրենց գառնուկները կը քթուէին, հեռուն մատակ ձի մը՝ որ իր զամբիկին հետ կը խաղար:

Կը պատահէր երբեմն ալ որ ստնտուն պարտէզ ելած, գիրկը գտնուող նորածինը համբուրէր մօրը աշուրներուն տակ, այն մօրը որուն արգիլած էին իր զաւակը համբուրել, իր զաւակը գրկել, իր զաւակը սիրել: Խեղճ կնոջ աշուրները արցունքի երկունքով մը կ'ուռէին: Կուլար, և իր տոգոյն գէմքին վրայ արցունքները կը փայլէին մարգրիտներու մէջ նետուած շողշողուն ագամանդներու պէս:

Օ՜հ, իրապէս դիմացուելիք բան չէր: Ծառի կոշտ, անտաշ կոճղի մը նմանող այդ ստնտուն կարենար զբրկել իր զաւակը, և ինք որ ցաւը քաշած էր, ինք որ իր արիւնը վրայ տուած էր, ինք, մայրը, չը կարենար նոյն իսկ ձեռքը դնել անոր վրայ... որ մայրը պիտի կրնար դիմանալ:

Ես սակայն, հիւանդը կ'ապրէր միշտ:

Ձմեռը անցուցած էինք, և գարնան հրաշալիքը գրկած էր գիւղն ու շրջականերէ: Ածունեքուն մէջ ծաղիկները, սմբուլներ, շողափարդեր, մեխակներ ու շահօքրամներ, ուրիշ այնչափ տեսակներու հետ խորձ-խորձ բացուած էին խատուտիկ փունջերով, և փեթակներէն դուրս ինկած մեղուններու ամբողջ երամներ առնոց վրայ կը թառէին օրնիբուն, ոսկի պիսակներու պէս՝ զօրս արեւը կը ջնարակէր: Պզտիկ առուակը, ձրմեռուան անձրևներէն յղի մնացած, իր գրգռտ գիլգիլով կը սահէր գիւղին քովէն, և բազմերանգ թռչուններ կը ձայնակցէին անոր՝ իրենց անվերջ ու անհատնում ասուլիսներով: Չորս գին ծաղկած էր: Բնութիւնը կը վերածնէր, և անոր հետ ալ թոքախտաւոր կինը, կարծես նոր կեանքի մը արշալոյսով համակուած, վրայ կու գար օր օրի: Սկսած էր քալել առանց ուրիշներու օգնութեան, և մէկ քանի անգամ զինքը պարտէզը տեսած էինք:

Թոքախտը կը կրծէր թէև զայն, բայց առանց երբէք ինքզինքը զգացնելու: Չէր տանջեր բնաւ: Վստահ

էր թէ ալ իրն է ան, և ուղածին պէս կը խաղար անոր հետ, երբեմն գգուելով, երբեմն շոյելով, և երբեմն կոտորանք Գալով: Այդ պարտաւած, ծիւրած մարմին մէջ մահուան ոտայն մը կը հիւսէր առանց աճապարանքի, յամրաբար և ծայրայեղ քնքշութեամբ մը:

Ամբողջ դարնանն ո՛չ ամուսինը գիւղ եկաւ, ո՛չ ալ բժիշկը: Բէսը երբեմն քաղաք կ'իջնէր: Ամառը, բժիշկը մէկ-երկու անգամ եկաւ, բայց ամուսինը նորէն չ'երեւցաւ: Ըսին թէ դուրս տեղ դացած է գործով, բայց ոչ ոք հաւատաց, որովհետեւ նորածինը որ երթալով կը կը ճլտորէր, քաղաք տարին քանիցս: Օր մը ձմեռն ալ եկաւ իր կարգին, ձիւնը իջաւ առատօրէն, և գիւղը ամբողջ ճերմակով պծնուեցաւ նոր հարսի մը պէս:

Դեկտեմբերի ցերեկ մըն էր, ցուրտ օդով մը, յանկարծ վիվուբ մը փրթաւ գիւղին մէջ: Բէսը, Բէսին կ'ինը, հիւանդին սպասուհին և սանտուն փողոց ինկած, խելայեղ վազքով մը դէպի անտառին ճամբան կ'աճապարէին, աննկարագրելի պուշտօք մը ձգած: Ամէնքս ալ դուրս ինկած անոնց կը հետեւէինք առանց անցած-դարձածէն տեղեկութիւն ունենալու:

— Տղան փախցուցին, կ'ըսէին մէկ քանի հոգի:

Այդ միայն գիտէինք ու կը վազէինք շեղ անցքէ մը որ անտառին մեծ ճամբուն կը յանգէր: Երբ հոն հասանք, հասկցանք իրողութիւնը: Հիւանդը՝ սանտուն պարտէզը մինակ տեսնելով՝ կամացուկ մը վար իջած և զաւակը օրօրոցէն գողնալով՝ դուրս ինկած էր տունէն: Յետոյ, տեսնելով որ զինքը կը հալածեն, նետուած էր այդ անցքին մէջ, աննպատակ ու վարանոտ վազքով մը, առանց գիտնալու թէ ուր կ'երթայ, և թէ մինչև ուր պիտի կրնայ դիմանալ:

Կը վազէր, կը սուրար գրեթէ, և ձիւնին համատարած սպիտակութեան դոգը ինքն ալ ճերմակ հագուած գիրկի նորածինին պէս, հաղիւ կրնայինք զինքը որոշել: Երազային ուրուականի մը երեւոյթը ստացած էր

իր վաղըին մէջ ու կը թռչէր՝ հովին քմահաճոյքին մատնուած սպիտակ փետուրի մը պէս:

Շատ չ'անցած հասան իրեն, բայց նորէն խուսափեցաւ և բլրաձև ու ձիւնով ծածկուած հողակոյտէ մը վեր խոյանալով, կանգ առաւ գագաթը: Ամէնքս ալ կեցանք, և գրեթէ ամէնուս ալ սրտին դարկը կեցաւ նոյն ատեն: Ի՞նչ պիտի ընէր արդեօք: Ո՛չ ոք կը համարձակէր մօտենալ: Իր ուրուային երևոյթով միշտ հրաշալիօրէն գեղանի, տղան ուժով մը գրկած կը համբուրէր, նախանձի շարժումով մը անոր դէմը մեղմէ պահելով:

Վերջապէս Բէսն ու կինը առաջ ինկան՝ ձեռքերնուն հաստ բիրը ճօճելով: Զատուկը մանաւանդ կատաղի գալարումներու մատնուած ու բերանը շողիքօտ՝ կը հայհոյէր մոլեգնօրէն: Բայց հազիւ չորս-հինգ քայլ առած էին, երբ հիւանդը աղաղակով մը որ մարդկային ոչինչ ունէր իր մէջ և որ աւելի կորիւնը պաշտպանող վագրի մը մօնչիւնին կրնար նմանիլ, երկու ձեռքերովը տղան վեր վերցուց, կարծես երկինքին պաշտպանութիւնը հայցելով: Յետոյ, մինչդեռ Բէսն ու կինը կը շարունակէին յառաջանալ, վար առաւ տղան, կատաղի շարժումով մը գրկեց զայն, և նոր ու աւելի ցաւագին կանչ մը արձակելով՝ երեսի վրայ գետին ինկաւ, զաւակը տակը:

.....

Երբոր զինքը վերցուցին, մեռած էր արդէն: Այդչափ յուզմունք չէր կրցած տանել: Գետնի ձիւնը դանդաղօրէն կը ծծէր արիւնի թանձր շերտ մը՝ որ կուրծքէն դուրս թռած էր ինկած միջոցին:

Ու ճակատագրային անողորմ դատապարտութեամբ մը, իր գիրկը, իր մօր ծիւրած, ախտաժէտ գիրկը կրկին մահուան անկողին մը եղած էր զաւակին համար: Գրկած միջոցին այնչափ մոլեգնութեամբ ու կրքով փարած էր անոր, որ պզտիկը, ինքնին ծոցտի մը չափ աղփուն ու դիւրաբեկ, խեղդուած իր փափուկ աղաւնիի մը պէս...

ՄԱՐՍ.